

W. Baeten, *Patronaten worden Chiro. Jeugdbeweging in Vlaanderen 1918-1950* (Historische reeks III; Leuven: Davidsfonds, 1993, 287 blz., f49,95, Bf895,-, ISBN 90 6152 806 2).

In de loop van de jaren dertig ontstond in Vlaanderen een katholieke jeugd beweging met de wonderlijke naam *Chiro*. Deze naam was afgeleid van de griekse letters chi (X) en rho (P) die, in elkaar gevlochten, het Christus-monogram vormen. Deze keuze liet geen twijfel bestaan over de doelstelling van de beweging. Men wilde de jeugdige leden, jongens en meisjes, vormen tot goede katholieken en tot strijders voor Christus Koning. Zo'n initiatief was niet nieuw. In België zelf had kannunik Jozef Cardijn enkele jaren eerder de aanzet gegeven voor de Kajotters, de beweging voor katholieke arbeidersjongeren. Met deze organisatie verkeerde de Chiro in een voortdurende haat-liefde verhouding. Beide bewegingen vonden hun inspiratie in Duitse katholieke jeugdbewegingen als Neudeutschland en Romano Guardini's Quikborn. Ook in Nederland werden in die tijd zulke op apostolaat gerichte bewegingen opgericht als de Jonge Wacht en de Graalbeweging. Het opmerkelijke aan de Chirobeweging was echter dat zij veel minder planmatig en van bovenaf gestuurd op gang kwam en dat zij er in slaagde om juist na 1960, toen elders in Europa dit type geüniformeerde bewegingen verdween, te blijven voortbestaan. Het is sindsdien de grootste Vlaamse jeugdbeweging.

Walter Baetens *Patronaten worden Chiro*, de handelseditie van zijn Leuvense these van 1991, handelt echter alleen over de ontstaansgeschiedenis van de Chiro tot 1950. Centraal in zijn beschrijving staat de overgang van de traditionele patronaatsmethode naar de moderne, op jeugdbewegingselementen gestoelde, Chiro. Het jaar 1950 is als eindpunt gekozen omdat Chiro toen zijn definitieve organisatorische structuur kreeg en de methode van werken was uitgekristalliseerd in een opleidingsplan voor leiders. Baeten behandelt alleen de jongenstak van de Chiro. Het meisjeswerk verdient, aldus de auteur, een afzonderlijke studie. De kern van zijn verhaal vormt de wijze waarop in de aloude patronaatsmethode een nieuwe manier van werken geïntroduceerd werd. In tegenstelling tot in Nederland, waar dat proces van bovenaf, door de bisschoppen en de landelijke leiding van de patronaten, gestuurd werd, was het in België een ontwikkeling die van onderop kwam, vanuit lokale afdelingen, enkele enthousiaste leiders en tegen de achtergrond van een tamelijk zwabberende koers van het episcopaat. Pas in 1941, min of meer door de oorlogsomstandigheden gedwongen, kon Chiro op bovenlokaal niveau worden gevestigd. En pas in de periode tussen 1944 en 1950 kreeg de organisatie definitief vorm. Baeten beschrijft deze ontwikkeling gedetailleerd en laat zien dat de moeizame ontwikkeling van Chiro zowel met organisatorische als met inhoudelijke vraagstukken van doen had. Organisatorisch speelde vooral dat het lang duurde voordat het merendeel van de patronaatsafdelingen zich tot de nieuwe Chiro-methode bekende. Voor meer dan tweederde daarvan gebeurde dat pas na 1940. Een ander probleem was de afbakening van het werkveld tussen Chiro, de Vlaamse Scouts en de Kajotters. De Belgische bisschoppen maakten tussen deze bewegingen geen eenduidige keuze. Het gebrek aan een centraal plan en centrale leiding manifesteerde zich ook in de zigzagkoers ten opzichte van de methode en de uiterlijke symbolen. Afdelingen experimenteerden onafhankelijk van elkaar met uiterlijke vormen als wet, belofte, uniform, vlaggen en ook met spel- en vormingsactiviteiten. Ook hierin werd pas na 1941 meer eenheid gebracht.

Baeten beschrijft deze ontwikkelingen in Chiro gedetailleerd, maar van binnenuit. Hij verwijst wel naar de soms conflicterende relaties tussen Chiro en andere jeugdorganisaties, maar het wordt in zijn betoog eigenlijk niet duidelijk waarom, ondanks deze tegenwerking, Chiro uiteindelijk kon slagen. Een analyse van het krachtenveld waarbinnen de ontstaansgeschiedenis van Chiro plaatsvond, blijft achterwege. Het is daarom des te spijtiger dat de lezer van dit boek er niet achter kan komen aan welke bronnen de auteur zijn gegevens heeft ontleend. Het boek

bevat geen noten, noch een opgave van de gebruikte bronnen en slechts een zeer beknopte literatuurlijst. De auteur verwijst de nieuwsgierige lezer naar de proefschrift-uitgave, die in de belangrijkste Vlaamse bibliotheken te raadplegen is. Een alternatief met een beperkt notenapparaat en wel een volledige opgave van het gebruikte materiaal is, jammer genoeg, blijkbaar niet overwogen.

P. Selten

E. Witte, ed., *De Brusselse rand. Colloquium 9-10 december 1993, Brussel* (Brusselse thema's I; Brussel: VUBpress, 1993, 519 blz., ISBN 90 5487 043 5).

Dit boek—het congresboek van een colloquium gehouden te Brussel op 9 en 10 december 1993— is het geslaagde eerste nummer van een nieuwe reeks, Brusselse thema's, de opvolger van *Taal en sociale integratie* en uitgegeven door het Centrum voor de interdisciplinaire studie van Brussel, Vrije Universiteit Brussel (voorheen CIS Brusselse taaitoestanden). Het Ten geleide van E. Witte is uitstekend. Deel I (Recente sociaal-economische evolutie) handelt over de suburbanisatie van werken en wonen rond Brussel. G. de Brabander, K. Dickele en J. Degadt brengen feitenmateriaal aan inzake suburbanisatie van economische activiteiten. De eersten houden zich ver van enige causale analyse, maar wensen de nadruk te leggen op het samengesteld karakter van dit suburbanisatieproces. Degadt zegt iets meer over oorzaken. Volgens hem mag men de economie van de rand niet zonder meer beschouwen als een onderdeel van die van Brussel. C. Vandermotten en zes medewerk(st)ers komen in hun bijdrage over Waals-Brabant tot een tegenovergesteld besluit. S. de Corte en W. de Lannoy reiken gedetailleerd feitenmateriaal aan omtrent de migratiebewegingen in het Brusselse stadsgewest, waarbij ze het materiaal splitsen langs etnische breuklijnen (Vlaams/Frans en Belg/buitenlander). Ze vestigen er daarbij de aandacht op dat de discussie hierdoor ten onrechte gereduceerd wordt tot culturele aspecten. Dat de veranderingen in het Brusselse randgebied hebben meer te maken met algemene ontwikkelingstendensen van Westeuropese stedelijke gebieden dan met een specifieke Brusselse situatie, vormt het vertrekpunt van H. Meert. Hij behandelt de problematiek van sociale verdringing vanuit het perspectief 'Vlaams-Brabant als grootstedelijke periferie' en maakt vandaaruit fundamentele bedenkingen bij het gevoerde huisvestingsbeleid.

Deel II vertelt doorheen vier goed gestoffeerde bijdragen (L. Sieben, E. Witte, E. van de Castele, J. Dockx) de geschiedenis van het taalfaciliteitenstelsel ter bescherming van de Franstalige minderheden in de Brusselse rand. Het blijkt dat tot de jaren dertig de afbakening, op grond van urbanistische motieven, van een door de francofonen gedomineerde Brusselse agglomeratie op de voorgrond stond en pas daarna de strijd om het randgebied wordt ingezet. Drie groepen kwamen tegenover elkaar te staan: de verdedigers van een Groot-Brusselse oplossing, de flaminganten die zich daartegen verzetten en de compromisgezinde unitaristen, die de afbakening van de Brusselse agglomeratie combineren met het faciliteitenstelsel. Het compromis van 1963 is echter van die aard dat het meteen de baan effent voor het federalistische gedachtengoed. Dit tweede deel wordt afgesloten met een vergelijking, door R. van Dyck, van de situaties in België, Canada en Zwitserland op gebied van taalonderwijs.

Deel III maakt een aanvang met de studie van de plaatsing van Brussel en de rand in het federaliseringsproces in België. L. Peiren toont aan dat Brussel als evenwaardig gewest voor de Franstalige Brusselaars belangrijker was dan de verbrusseling van de rand. G. Fonteyn laat zien dat de Waalse beweging afwezig is in de rand. L. Hooghe plaatst de relatie Brussel-Brusselse